

ACTE PRIMER

ESCENA I

SÍLVIA I LISETTE

SÍLVIA: T'ho torno a dir: per què t'hi fiques? Per què has de respondre dels meus sentiments?

LISETTE: És que he pensat que, en aquesta ocasió, els vostres sentiments s'assemblarien als de tothom. El vostre pare em pregunta si us sembla bé que sigui ell que us casi, si n'esteu contenta, i jo li responc que sí, perquè és lògic, i potser perquè deveu ser l'única noia al món que dient «sí» no seria sincera, però dir «no» no és natural.

SÍLVIA: Dir «no» no és natural! Quina ingenuïtat més beneïta! Tants encants tindria per tu el matrimoni?

LISETTE: És clar!, i és evident que jo diria «sí».

SÍLVIA: Calla, calla! Vés a dir les teves impertinències a un altre lloc. I sàpigues que no ets qui per jutjar el meu cor segons el teu.

LISETTE: El meu cor està fet com el de tothom. Per què el vostre té la pretensió de ser com el de ningú?

SÍLVIA: Segur que, si t'hi atrevissis, em diries que sóc extravagant.

LISETTE: Si jo fos la vostra igual, ja en parlaríem.

SÍLVIA: Fas tot el possible per fer-me enfadar, Lisette.

LISETTE: No és pas aquest, el meu propòsit. Però, en el fons... A veure: quin mal és dir al senyor Orgon que esteu contenta amb aquest matrimoni?

SÍLVIA: En primer lloc, perquè no has dit la veritat; no em preocupa gens quedar-me soltera.

LISETTE: Això sí que és una novetat.

SÍLVIA: No cal que el meu pare es pensi que, si em casa, em donarà una gran satisfacció. Això el fa actuar amb una confiança que potser no servirà de res.

LISETTE: Com! No us casareu amb el que ell us ha triat?

SÍLVIA: Jo què sé! Pot ser que no em convingui, i això em preocupa.

LISETTE: Diuen que el vostre futur pretendent és un dels homes més honorables d'aquest món, que és ben plantat, seductor, de bona presència, que no pot tenir més enginy, ni més bon caràcter. Què més voleu? És possible imaginar-se un casament més dolç, una unió més deliciosa?

SÍLVIA: Deliciosa! Mira que ets boja dient coses així.

LISETTE: A fe, senyora, que és una sort que un pretendent així vulgui casar-se amb totes les de la llei; hi hauria poques noies que, si ell les festegés, no correguessin a lliurar-se-li sense cap cerimònia: atractiu, ben plantat... Amb això ja

n'hi ha prou per fer durar l'amor. Sociable, intel·ligent... Amb això ja n'hi ha prou per facilitar la vida en comú. Redéu! Tot és bo en aquest home. Ho té tot, el que és útil i el que és agradable.

SÍLVIA: Sí, però això és segons el retrat que en fas tu. I diuen que s'hi assembla; però es tracta d'un «diuen», i és ben possible que jo no pugui participar d'aquesta opinió. És un home molt bonic, diuen, i això potser és pitjor.

LISETTE: Pitjor! Pitjor! Quina idea més ridícula.

SÍLVIA: És una idea molt sensata. Per regla general, un home molt bonic és presumit. Ho he observat.

LISETTE: Ah! Ser presumit és un defecte. Però ser bonic és una qualitat.

SÍLVIA: I la gent hi afegeix que és molt ben plantat... En fi...

LISETTE: Exacte. Això se li pot perdonar.

SÍLVIA: Per mi, de la bellesa i de la bona presència, ja en queda dispensat. Són qualitats supèrflues.

LISETTE: Però què dieu! Si mai em caso, aquestes qualitats supèrflues seran l'única cosa que necessitaré.

SÍLVIA: No saps el que dius. En un matrimoni, la majoria de les vegades és millor un home raonable que un home seductor. En una paraula: jo només li demanaria que tingués un bon caràcter, i trobar això és més difícil del que sembla. Li alaben molt el seu, però qui ha viscut amb ell? No fingeixen els homes, sobretot quan tenen enginy? No n'he vist jo mateixa molts que al costat dels seus amics semblen les millors persones del món? Són la dolçor, la

intel·ligència, la mateixa alegria. No hi ha res, en la seva aparença, que no garanteixi totes les bones qualitats que se li atribueixen. El senyor tal té l'aire d'un home galant, d'un home molt raonable. Això és el que sempre deien d'Ergast. I ho és —deien i jo també ho dic—. L'expressió del seu rostre no enganya gens. Sí, fieu-vos d'aquesta expressió tan dolça, tan sol·lícita, que desapareix un quart d'hora més tard per deixar lloc a un rostre ombrós, brutal, ferotge, que es converteix en l'espant de tota la casa! Ergast es va casar. La seva dona, els seus fills i els seus criats només li coneixen aquesta cara, mentre que ell passeja pertot arreu aquella expressió tan amable que li veiem i que no és res més que una màscara que es posa quan surt de casa seva.

LISETTE: Quina cosa tan estranya tenir dues cares!

SÍLVIA: No estem contentes d'en Leandre, quan el veiem? Doncs bé: a casa seva és un home que no diu ni paraula, ni riu ni renyia. És una ànima gèlida, solitària, inaccessible. La seva dona, ni la coneix, no hi té cap tracte. La pobra, només es va casar amb una màscara que surt del despatx, seu a taula, i fa expirar de languidesa, de fred i d'avorriment tot allò que l'envolta. No resulta divertit un marit d'aquesta mena?

LISETTE: M'he quedat gelada sentint el que m'expliqueu d'aquest home. Però... I Tersandre, per exemple?

SÍLVIA: Tersandre? Quin altre! Fa uns dies s'acabava de barallar amb la seva dona. Arribo jo, m'anuncien, veig un home que se m'acosta amb els braços oberts, amb un aire serè i desimbolt. Semblava que sortís de la conversa més alegre; els ulls i els llavis encara li somreien. Quin brètol! Els

homes són així. Qui podria endevinar que és ell el culpable que la seva esposa sigui digna de compassió? La vaig trobar del tot abatuda, amb el rostre esblaimat i amb uns ulls que acabaven de plorar; la vaig trobar com potser estaré jo. Aquest és el meu retrat futur. O, com a mínim, m'arrisco a ser una còpia d'ella. Em va fer llàstima, Lisette. Ai, si jo un dia et fes llàstima a tu! Seria terrible. Què me'n dius? Pensa en el que és un marit.

LISETTE: Un marit? Doncs un marit és un marit. No hauríeu d'acabar amb aquesta paraula. La paraula «marit» em reconcilia amb tota la resta.

ESCENA II

EL SENYOR ORGON, SÍLVIA I LISETTE

ORGON: Bon dia, filla meva! T'agradarà la notícia que et porto? Avui arriba el teu pretendent; el seu pare m'ho ha escrit en una carta. No em contestes? Tens l'aspecte trist. I Lisette abaixa el cap. Què significa això? Digue-m'ho tu, què passa?

LISETTE: Senyor, un rostre que fa tremolar, un altre que fa morir de fred, una ànima gèlida que es manté al marge, i després el retrat d'una dona amb l'expressió abatuda, el rostre esblaimat i els ulls inflats d'haver plorat. Això, senyor, és el que estàvem considerant amb tant de recolliment.

ORGON: Què significa tot aquest galimaties? Una ànima, un retrat! Explica't. No entenc res.

SÍLVIA: És que li estava explicant a Lisette la desgràcia d'una dona maltractada pel seu marit. Li parlava de la dona de

Tersandre; l'altre dia la vaig trobar molt abatuda perquè el seu marit l'havia renyat. I sobre això jo anava fent les meves reflexions.

LISETTE: Sí, parlàvem d'una cara que va i ve. Dèiem que un marit porta una màscara davant del món i una ganyota davant de la seva dona.

ORGON: Per tot això, filla meva, entenc que t'alarmi el matrimoni, i més encara perquè no coneixes Dorante.

LISETTE: En primer lloc, és molt ben plantat. I això vol dir que és pitjor que ho sigui.

ORGON: Pitjor que ho sigui! És un deliri aquest «pitjor».

LISETTE: Jo només dic el que m'ensenyen. És la doctrina de la senyora i jo l'estudio.

ORGON: Vinga, vinga! No es tracta pas d'això; mira, estimada filla, saps molt bé com t'estimo. Dorante ve per casar-se amb tu. L'últim viatge que vaig fer fora de la ciutat, vaig emparaular aquest matrimoni amb el seu pare, que és un vell amic íntim. Però va ser amb la condició que vosaltres dos us agradéssiu mútuament. I que tots dos tinguéssiu tota la llibertat per sincerar-vos en aquesta qüestió. Et prohibeixo que em vulguis complaure. Si Dorante no et convé, només has de fer que dir-ho i se n'anirà. I si tu no li convens, també se n'anirà.

LISETTE: Ho decidirà un duo de tendresa, com a l'Opera. Tu m'estimes, jo t'estimo. Ràpid: un notari! M'estimes tu? No. Doncs jo tampoc. Ràpid, un cavall!

ORGON: Pel que fa a mi, no l'he vist mai, aquest Dorante. Quan jo estava amb el seu pare, ell no hi era. Però, per totes les coses bones que me n'han dit, estic segur que cap dels dos donarà les gràcies a l'altre.

SÍLVIA: Sóc sensible a les vostres bondats, pare; em prohibiu que us vulgui complaure i us obeiré.

ORGON: T'ho ordeno.

SÍLVIA: Però si gosés... Us proposaria, sobre una idea que se m'ha acudit, que em concedéssiu una gràcia que em tranquil·litzaria del tot.

ORGON: Parla; si és factible, te la concedeixo.

SÍLVIA: Sí que és factible, però temo que no sigui abusar de la vostra confiança.

ORGON: Doncs bé, abusa. Vinga! En aquest món, s'ha de ser una mica massa bo per ser prou bo.

LISETTE: Només el millor de tots els homes pot dir coses així.

ORGON: Explica't, filla meva.

SÍLVIA: Dorante arriba avui; si el pogués veure, examinar-lo sense que ell sabés qui sóc! Lisette és molt enginyosa, senyor, i ella podria ocupar el meu lloc durant un temps, i jo ocuparia el seu.

ORGON, apart: És una idea divertida. (*Alt.*) Deixa'm pensar una mica en el que em proposes. (*Apart.*) Si la deixo fer, pot passar alguna cosa ben original que ni ella mateixa s'espera. (*Alt.*) D'acord, filla meva, et permeto l'engany. I tu, Lisette, estàs segura que podràs fer el teu paper?

LISETTE : Jo, senyor, ja sabeu qui sóc; mireu de fer-me la cort i faltar-me al respecte, si us hi atreviu; amb aquesta actitud, teniu una mostra de l'aplom amb què us espero. Què me'n dieu? Eh? Reconeixeu la Lisette?

ORGON: Perfecte, doncs. Ara jo mateix em podria enganyar. Però no tenim gaire temps per perdre. Vés a vestir-te per fer el teu paper. Dorante ens podria sorprendre. Afanyeu-vos i informeu-ne a tots els de la casa.

SÍLVIA: Jo, posant-me un davantal, ja en tinc prou.

LISETTE: I jo me'n vaig al tocador. Veniu a pentinar-me perquè així us acostumareu a les vostres funcions. Una mica d'atenció a la vostra feina, sisplau.

SÍLVIA: N'estareu satisfeta, marquesa. Vinga, anem!

ESCENA III

MARIO, ORGON I SÍLVIA

MARIO: Et felicito, germana, per la notícia que acabo de saber. Diu que coneixerem el teu pretendent.

SÍLVIA: Sí, germanet, però ara no em puc entretenir. Tinc coses importants per fer i el pare te les dirà. Et deixo.

Surt.

Canvi d'escena a l'edició Poquet.

ORGON: No l'entretinguis, Mario. Aviat sabràs de què es tracta.

MARIO: Què hi ha de nou, senyor.

ORGON: Començaré per recomanar-te discreció almenys sobre el que et diré.

MARIO: Obeiré les vostres ordres.

ORGON: Avui veurem Dorante; però només el veurem disfressat.

MARIO: Disfressat! Vindrà per un ball de disfresses? Organitzareu el ball en honor seu?

ORGON: Escolta aquest fragment de la carta del seu pare: mmm! «... D'altra banda, no sé què pensareu d'una idea que se li ha ocorregut al meu fill. És una idea estranya. Ell mateix ho admet, però el motiu és disculpable i fins i tot delicat... I és que m'ha demanat que li donés permís per arribar a casa vostra disfressat de criat, i el criat farà el personatge del seu amo.»

MARIO: Ha, ha! Serà divertit.

ORGON: Espera fins al final: «... el meu fill sap molt bé la gravetat del compromís que ha de contreure. I ell espera que, sota aquesta disfressa que no ha de durar gaire» diu «pugui captar alguns trets del caràcter de la nostra futura, i conèixer-la més bé per decidir després el que haurà de fer, d'acord amb la llibertat que hem convingut que els donàrem. Pel que fa a mi, confio molt en el que m'heu dit sobre la vostra estimada filla, i he consentit en tot prenent la precaució d'advertir-vos-ho, tot i que ell m'ha demanat que li guardés el secret. Feu, sobre aquest punt, el que us sembli millor.» Heus aquí el que m'ha escrit el seu pare. Però això no és tot, perquè mira el que ha passat: la teva germana ignora aquest secret i, preocupada sobre el tema